

Position paper GGZ Nederland rondetafelgesprek 11 november 2019

Leren van de verhalen van slachtoffers

“Het blijft schokkend om te horen dat zeer kwetsbare jongeren in de jeugdzorg het slachtoffer van geweld zijn geworden. Naast veel mooie dingen komt geweld, zowel psychisch als fysiek, tot op de dag van vandaag in onze sector voor. Soms onbewust, soms uit pure onmacht en soms terwijl het echt niet had gemogen en echt fout is. Het is goed dat deze misstanden bespreekbaar worden met dit rapport. Het is goed dat mensen hun verhaal hebben kunnen doen, maar bovenal ben ik dankbaar dat mensen hun verhaal hebben gedáán. Het is belangrijk om te blijven werken aan verbeteringen. Het kan iedere dag beter. Dit rapport geeft ons een extra duw in de rug.”

In het deelrapport van de commissie-De Winter over de kinder- en jeugdpsychiatrie blijkt dat alle vormen van geweld (psychisch, fysiek, seksueel, institutioneel) in de jeugd-ggz aan de orde zijn geweest. De bovenstaande eerste reactie van bestuurslid Peter Dijkshoorn (kinder- en jeugdpsychiater en bestuurder bij Accare) op 12 juni jl. geeft aan welke conclusie GGZ Nederland aan het rapport wil verbinden: de jeugd-ggz wil leren van de verhalen van slachtoffers en wil blijven werken aan verbeteringen. In dit position paper licht GGZ Nederland haar zienswijze nader toe.

Kerntaak en verantwoordelijkheid van GGZ Nederland

GGZ Nederland is de brancheorganisatie van de ggz en de verslavingszorg. Daaronder is ook de jeugd-ggz begrepen. Onze leden hebben de rol van zorgaanbieder en werkgever. Vanuit beide rollen dragen ze verantwoordelijkheid voor een kwalitatief hoogwaardige en veilige zorgverlening en een veilig werkklimaat. Het realiseren van een veilige instelling vraagt om een cultuur die wordt gekenmerkt door openheid en de ambitie om te leren en te verbeteren, zodat kinderen en hun ouders in het contact met de zorgaanbieder zich veilig voelen en jeugdigen binnen die cultuur veilig kunnen verblijven.

Agressie en andere vormen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag van medewerkers richting patiënten, van patiënten onderling en van patiënten richting medewerkers; alle vormen kunnen voorkomen en vragen om gerichte aandacht van bestuurders en professionals. Samen moeten zij de cultuur creëren en bewaren waarin veilig gemeld, geleerd en verbeterd kan worden.

Genomen maatregelen in achterliggende periode

Het onderzoek van De Winter beschrijft dat in de kinder- en jeugdpsychiatrie sinds 1985 het uitgangspunt is dat kinderen zo lang mogelijk thuis wonen. Klinische opnames worden zo lang mogelijk vermeden en als opname toch nodig blijkt, dient dat zo kleinschalig mogelijk te zijn met een zo groot mogelijke betrokkenheid van ouders. Sinds 1985 is er veel veranderd en verbeterd. In de achterliggende periode hebben we ons ingezet voor o.a.:

- GGZ Nederland heeft bijgedragen aan de uitwerking van de Wet Bopz (en de opvolger Wvvgz), de Wgbo en andere kwaliteitswetgeving in de gezondheidszorg zoals de Wkkgz.

- Daarnaast heeft GGZ Nederland in het afgelopen decennium stevig ingezet op het stimuleren en borgen van een veilige ggz. Dat deed zij bijvoorbeeld via het project 'Dwang en Drang', het landelijke patiëntveiligheidsprogramma 'Veilige zorg, ieders zorg' en deelname aan het zorgbrede programma 'Veilige publieke taak'. De jeugd-ggz was steeds integraal onderdeel van deze ggz-programma's.
- Met het programma 'Veilige zorg, ieders zorg' is een stevige basis gelegd voor kwaliteits- en veiligheidsmanagement bij de instellingen, met aandacht voor de veiligheidscultuur, het veilig melden van incidenten, het bespreken en het ervan leren en gestructureerde aandacht voor specifieke veiligheidsrisico's, waaronder agressie en de toepassing van dwang en drang (bijvoorbeeld separeren en fixeren). In deze programmaperiode sloot het thematisch toezicht van de inspectie hierbij aan.
- Ook in de jeugd-ggz is fors geïnvesteerd in het sluiten van separeerruimtes, wordt vrijheidsbeperking zorgvuldig geregistreerd en gemonitord om ervan te leren (Argus), is gericht geïnvesteerd in vakmanschap en de realisatie van *high & intensive care* afdelingen (HIC). De registratie van incidenten en calamiteiten maakt analyses mogelijk en biedt mogelijkheden om te leren en te verbeteren.
Ter illustratie: *"Accare doet in uiteenlopende situaties pro- en retrospectieve risicoanalyses. Die analyses voert Accare uit naar aanleiding van meldingen en naar aanleiding van impliciete verwachtingen en signalen. Dat kan variëren van thema's als een aanstaande verbouwing tot een melding over geweld. Ook een separatie (0 tot 5 keer per jaar, ooit 300 tot 400 keer per jaar) ervaren we als geweld en wordt daarom geanalyseerd om van te leren."*
- Al vele jaren is een lerend netwerk 'Terugdringen dwang & drang jeugd-ggz actief', gefaciliteerd door GGZ Nederland.
- GGZ Nederland heeft verschillende handreikingen opgesteld, die breed beschikbaar zijn voor de sector.

De commissie concludeert dat deze wet- en regelgeving en kwaliteitsprogramma's hebben bijgedragen aan de dalende cijfers voor elk type geweld. GGZ Nederland deelt die conclusie. Maar we zijn er nog niet.

Verdere verbeteringen

Een veilige jeugd-ggz vraagt om permanent onderhoud. We noemen vijf punten:

- De jeugd-ggz onderzoekt en verkent de mogelijkheden om te stoppen met separeren en een betere jeugdhulp zonder geweld te bereiken. Op basis van alle leerervaringen die in de periode tussen 2005 en 2019 bij Accare zijn opgedaan verscheen het boek 'Jij hebt de sleutel – naar humane jeugdhulp zonder separeren' van Tilly van Uffelen en Peter Dijkshoorn (2019). We weten nu dat separeren schadelijk en traumatisch is en er betere manieren zijn om jeugdigen, die een gevaar vormen voor zichzelf of de omgeving, te helpen. Alle jeugdhulporganisaties staan voor deze uitdaging. Daarbij zijn zowel de groepsleider, de behandelaar, de bestuurder, het raadslid als de wethouder betrokken, maar ook het Kamerlid en de minister.
- De aanbevelingen om de jeugdhulp veiliger te maken vergen vaak een lange adem, maar liggen in lijn met ons plan 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren'. Daar willen we invulling aan geven met ambulantisering, kleinschalige verblijfsvormen en een ontwikkelingsgerichte kwaliteitsimpuls voor de gesloten settings waar kinderen langdurig

verblijven. Het waarmaken van die ambities vraagt een grote inspanning van alle betrokkenen. Zoals bekend vragen we daarvoor om voldoende rust, (financiële) ruimte en investeringen in vakmanschap. In het huidige jeugdstelsel en met de toenemende personeelstekorten zijn dat forse opgaven. De toegezegde financiering van expertisecentra zal daarbij helpen. Hoe beter de zorg voor deze groep, hoe kleiner de kans op geweld.

- Het fenomeen dat we weten dat geen ouder zijn kind met plezier mishandelt, maar dat geen ouder daarvoor vrijwillig hulp durft te zoeken, vraagt om onderzoek wat er anders moet. Een oplossing zou op twee manieren helpen: kinderen en gezinnen krijgen eerder hulp en er komen minder kinderen in de jeugdhulp, waar ze potentieel een grotere kans op geweld hebben. Hierbij weten we dat het niet verdragen van geweld leidt tot (het risico op) meer geweld. Kinderen uit huis plaatsen bij geweld lijkt bijvoorbeeld een logische keuze, maar we weten dat kinderen vervolgens alles zullen doen om zich 'terug naar huis te vechten'. Potentieel vergroot dit de kans dat ze in andere omgeving geweld gaan ervaren. We zullen betere oplossingen moeten ontwikkelen en benutten.
- GGZ Nederland heeft als twee van haar speerpunten '0 suïcides' en '0 kindermishandeling'. Dat zijn grote doelen die richtinggevend moeten zijn voor alle toekomstige ontwikkelingen. Die grote doelen kunnen alleen in de samenwerking met anderen vorm krijgen.
- GGZ Nederland wil samen met de andere branches gespecialiseerde zorg voor de jeugd (Jeugdzorg Nederland, VGN en VOBC) verder leren van het rapport. De uitkomsten van het rapport zijn daarom breed gedeeld met onze leden, zijn besproken in ons eigen bestuurlijke jeugdoverleg en in de gezamenlijke bijeenkomst van de branches en vertegenwoordigers van slachtoffers op 26 juni jl. Vanzelfsprekend zetten onze leden de deuren open voor de slachtoffers, om hen te horen, hen recht te doen en van hen te leren. Met de genoemde brancheorganisaties richten we ons op de uitvoering van 'Best passende zorg voor kwetsbare jongeren'. Op 28 november leveren vele leden en GGZ Nederland een bijdrage aan het landelijke congres Dwangvrije zorg - Jeugd is ónze zorg. Daarmee stimuleren we het branche-overstijgende van elkaar leren, gericht op veilige zorg voor alle jongeren.